

Anna Pękala, Aleksander Semenov

Diagnoza poziomu zdolności muzycznych uczniów edukacji wczesnoszkolnej w Polsce i na Ukrainie na podstawie badań własnych

Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Edukacja
Muzyczna 10, 205-219

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Anna PEKALA

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Aleksander SEMENOV

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy

Diagnoza poziomu zdolności muzycznych uczniów edukacji wczesnoszkolnej w Polsce i na Ukrainie na podstawie badań własnych

Problematykę zdolności muzycznych podejmowało w literaturze przedmiotu wielu pedagogów i psychologów¹. Samo pojęcie uzdolnienia jest złożone i definiuje się je w różny sposób. Na potrzeby niniejszych rozważań przyjęto definicję Stefana Szumana, który uzdolnienia rozumie jako cechy psychiczne

[...] na podstawie których, zależnie od ich rozwoju i wykształcenia, dana osoba w określonej dziedzinie osiąga rezultaty ilościowe i jakościowe znacznie lepsze niż te, jakie osiągają przeciętnie inni ludzie rozwijający się w tych samych lub podobnych warunkach, szkoleni i wychowywani w danej dziedzinie w podobny sposób².

Należy mieć świadomość, że umiejętności muzyczne determinowane są przez zdolności muzyczne. Te ostatnie są cechą wrodzoną, czymś, z czym każdy z nas przychodzi na świat. Rozwój owych zdolności następuje w trakcie kontaktu z muzyką – poprzez różne jej formy: śpiew, ruch przy muzyce, granie na instrumentach, tworzenie i słuchanie. Stosując w pracy z dziećmi wszystkie umoż-

¹ Problematyką tą zajmowali się między innymi: E.E. Gordon, *Umuzycznienie niemowląt i małych dzieci*, Wyd. „Zamiast Korepetycji”, Kraków 1997; tegoż, *Sekwencje uczenia się w muzyce: umiejętności, zawartość i motywy: teoria uczenia się muzyki*, Wyd. WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1999; K. Lewandowska, *Rozwój zdolności muzycznych*, WSiP, Warszawa 1978; M. Manturzevska, H. Kotarska, *Struktura, czynniki rozwoju i metody pomiaru zdolności muzycznych*, Centralny Ośrodek Pedagogiczny Szkolnictwa Artystycznego, Warszawa 1969; B. Tępiłow, *Psychologia zdolności muzycznych*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1957; J. Wierszyłowski, *Psychologia muzyki*, PWN, Warszawa 1981.

² S. Szuman, *Istota, kierunki i struktura uzdolnień muzycznych*, „Szkoła Artystyczna” 1957, nr 1–2, s. 11.

liwiamy wychowankom w sposób pełniejszy i bardziej harmonijny rozwijanie umiejętności muzycznych rozumianych jako nabyte w procesie nauczania możliwości podjęcia i realizacji określonych czynności i zadań³. Możemy więc stwierdzić, iż osiągnięcia muzyczne rozumiane jako możliwości działania muzycznego są tym, czego się uczymy. Dlatego tak ważna jest znajomość etapów rozwoju muzycznego dzieci, doboru sposobów i metod jej stymulowania w dostosowywaniu oddziaływań zarówno rodziców, jak i nauczycieli. Aby dziecko mogło utrzymać na odpowiednim poziomie potencjał zdolności muzycznych z którymi przychodzi na świat, konieczne jest przyjazne środowisko, które będzie je utrzymywać.

A zatem te zdolności są właściwie zawsze kombinacją tego, z czym człowiek się rodzi i tego, jakie jest jego bezpośrednie, najbliższe środowisko⁴.

Im wcześniej muzyka stanie się dla dziecka przedmiotem emocjonalnie atrakcyjnej działalności, tym silniejsze będą jego motywacje w zakresie aktywności poznawczej i twórczej. Należy odwołać się w tym miejscu do teorii Edwina Eliasa Gordona, który podaje, że w okolicach 9 roku życia zdolności muzyczne stabilizują się i oddziaływania środowiska zewnętrznego przestają mieć na nie wpływ. Warto więc przyjrzeć się własnemu dziecku, swojemu wychowankowi, aby nadać mu określoną dynamikę rozwojową, zaszczepiając między innymi zainteresowania muzyczne.

Można i trzeba nauczyć dziecko obserwować, słuchać, słyszeć, reagować i kojarzyć. Edukacja muzyczna może mieć bardziej wszechstronne działanie niż mogłoby się wydawać, a muzyka to pomost, który nie pozwala dzieciom odczuć, że wkraczają w sprawy trudne i skomplikowane, stwarza ogólne przygotowanie do różnych dziedzin sztuki, pracy, życia⁵.

Zdając sobie sprawę ze znaczenia oddziaływań środowisk wychowawczych, w tym przede wszystkim rodziny i szkoły, w rozwoju zdolności muzycznych dzieci, należy podjąć takie działania, które zapewnią wychowankowi optymalne ich osiągnięcie.

Pozostawienie utalentowanych, młodych ludzi bez specjalnej pomocy wychowawczej powoduje niejednokrotnie zaniedbanie lub wręcz zmarnowanie potencjałów tak istotnych z punktu widzenia potrzeb społecznych i artystycznych⁶.

³ H. Kotarska, B. Kamińska, *Testy osiągnięć muzycznych dla młodzieży szkolnej*, WSiP, Warszawa 1994, s. 47.

⁴ E.E. Gordon, *Uzdolnienia muzyczne a osiągnięcia muzyczne*, [w:] *Teoria uczenia się muzyki według Edwina E. Gordona*, red. E. Zwolińska, W. Jankowski, Wyd. WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz – Warszawa 1995, s. 20.

⁵ M. Marcinkowska, *Problemy wczesnej edukacji muzycznej a rozwój dziecka*, [w:] *Muzyka w nauczaniu zintegrowanym*, red. E. Zwolińska, Wyd. Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2002, s. 251.

⁶ M. Kisiel, *Dziecko uzdolnione muzycznie w edukacji. Specyfika kształcenia i opieki*, „Chowania” 2012, t. 2, s. 160.

Punktem wyjścia dla działań rodziców, a także formułowania metod i form pracy nauczyciela powinna stać się diagnoza, rozumiana jako sprawdzenie i ocenianie stanu osiągnięć dziecka w interesującym nas obszarze, uzyskana w wyniku pomiaru zdolności melodycznych i rytmicznych badanej grupy.

Aby zebrać informacje na temat poziomu zdolności muzycznych uczniów edukacji wczesnoszkolnej w Polsce i na Ukrainie, przeprowadzono test *Średnia miara słuchu muzycznego* Edwina E. Gordona. Składa się on z dwóch etapów: testu *Melodii* i testu *Rytmu*. Każdy z nich zawiera 40 zadań właściwych, a także kilka poprzedzających je przykładów.

W każdym zadaniu dziecko porównuje dwa motywy melodyczne (test *Melodii*) lub rytmiczne (test *Rytmu*) i ma zdecydować, czy są one takie same, czy różne. [...] Odpowiedź swą zaznacza na arkuszu odpowiedzi, zakreślając odpowiednie obrazki – dwie buzie, które są różne. [...] test nie wymaga żadnego formalnego wykształcenia muzycznego, ani też umiejętności czytania, pisania i liczenia⁷.

W badaniach w grupie polskiej wzięło udział 215 uczniów, przy czym analizie poddano: 18 sześciolatków i 96 siedmiolatków – uczniów klas I, 64 ośmiolatków – uczniów klas II oraz 18 dziewięciolatków z klas III. Pozostałych 19 uczniów brało udział tylko w jednej części testu i dlatego ich wyniki nie były brane pod uwagę. W grupie ukraińskiej badaniom poddano 118 sześciolatków rozpoczynających naukę w szkole – wykorzystano 112 testów, oraz 102 uczniów kończących pierwszy etap edukacyjny (klasa IV) – wykorzystano 99 testów.

Badania w grupie polskiej odbyły się w 2014 i 2015 roku w wybranych szkołach państwowych na terenie województwa śląskiego. Uczniowie wypełniali test *Rytmu* i test *Melodii* w odstępach nie dłuższych niż dwa tygodnie. Badania prowadzone były przez współautorkę tekstu oraz 6 studentek specjalności edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.

Badania w grupie ukraińskiej odbywały się w Łucku w Gimnazjum nr 21 im. Myhajla Krawczuka w maju i czerwcu 2015 roku. Współautor tekstu, znający język polski, osobiście prowadząc badania równoległe z nagraniami polskiego lektora, tłumaczył nazwy obrazków (np. żaglówka, lampa, słoń itd.) na język ukraiński. Biorąc również pod uwagę podobieństwo obu języków, można stwierdzić, że dzieci nie miały problemów ze zrozumieniem zadań.

Wyjaśnienia wymagają pojęcia wykorzystane w analizie wyników.

Centyle to 99 wyróżnionych wartości mierzonej zmiennej, dzielących rozkład wyników na sto przedziałów, z których każdy zawiera jeden procent przebadanych osób. Centyl o kolejnym numerze p jest to wartość, poniżej której leży $p\%$ pomiarów⁸. Przykładowo centyl 25 oznacza, że 25% dzieci z grupy normalizacyjnej uzyskało wynik niższy.

⁷ B. Kamińska, H. Kotarska, *Średnia miara słuchu muzycznego. Podręcznik do testu Edwina E. Gordona. Standaryzacja polska*, Akademia Muzyczna im. Fryderyka Chopina i Centrum Edukacji Artystycznej, Warszawa 2000, s. 9.

⁸ Tamże, s. 65.

Średnia arytmetyczna wyników to suma wszystkich wyników podzielona przez ich liczbę. Wyraża się wzorem

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

gdzie \bar{X} – średnia arytmetyczna, Σ – znak sumy, x – poszczególne wyniki, N – liczba wyników.

Rozpiętość wyników surowych to odległość między najniższym a najwyższym wynikiem testowym uzyskanym w danej populacji. Obszar zmienności stanowi różnica między najwyższym a najniższym wynikiem plus jeden.

Wynik surowy (W.S.) to suma punktów uzyskanych za poprawnie udzielone odpowiedzi.

Pierwszy etap analizy zgromadzonych danych polegał na ustaleniu wyników badań dla poszczególnych grup. Ze względu na dużą liczbę badanych uzyskane dane przedstawione zostaną dla każdego testu i każdego poziomu w formie średniej arytmetycznej.

Grupa polska

Tabela 1. Podsumowanie wyników testu kl. I – 6-latki (n=18)

	Test melodii	Test rytmu	Wynik ogólny
Suma W.S.	530	474	1004
Średnia arytmetyczna	29,44	26,33	55,78

Źródło: badania własne.

Tabela 2. Podsumowanie wyników testu kl. I – 7-latki (n=96)

	Test melodii	Test rytmu	Wynik ogólny
Suma W.S.	2968	2715	5683
Średnia arytmetyczna	30,92	28,28	59,20

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Podsumowanie wyników testu kl. II (n=64)

	Test melodii	Test rytmu	Wynik ogólny
Suma W.S.	1981	2027	4008
Średnia arytmetyczna	30,95	31,67	62,62

Źródło: badania własne.

Tabela 4. Podsumowanie wyników testu kl. III (n=18)

	Test melodii	Test rytmu	Wynik ogólny
Suma W.S.	598	538	1136
Średnia arytmetyczna	33,22	29,89	63,11

Źródło: badania własne.

Grupa ukraińska

Tabela 5. Podsumowanie wyników testu kl. I (n=112)

	Test melodii	Test rytmu	Wynik ogólny
Suma W.S.	3457	3027	6484
Średnia arytmetyczna	30,87	27,03	57,89

Źródło: badania własne.

Tabela 6. Podsumowanie wyników testu kl. IV (n=99)

	Test melodii	Test rytmu	Wynik ogólny
Suma W.S.	3224	3112	6336
Średnia arytmetyczna	32,57	31,43	64,00

Źródło: badania własne.

Zgodnie z oczekiwaniami, wraz z wiekiem wzrasta średnia arytmetyczna w poszczególnych testach.

Dla bliższego zobrazowania uzyskanych informacji przygotowano zestawienia prezentujące rozpiętość wyników surowych.

Tabela 7. Rozpiętość wyników surowych (grupa polska)

Klasa	Test melodii			Test rytmu		
	najwyższy wynik	najniższy wynik	Różnica + 1	najwyższy wynik	najniższy wynik	Różnica + 1
I 6-latki	35	23	13	34	21	14
I 7-latki	39	20	20	37	14	24
II	37	18	20	38	14	25
III	37	30	8	35	23	13

Źródło: badania własne.

Tabela 8. Rozpiętość wyników surowych (grupa ukraińska)

Klasa	Test melodii			Test rytmu		
	najwyższy wynik	najniższy wynik	Różnica + 1	najwyższy wynik	najniższy wynik	Różnica + 1
I 6-latki	37	19	19	36	17	20
IV	37	25	13	38	23	16

Źródło: badania własne.

Z przedstawionych danych wynika, iż w badanych grupach żadne z dzieci nie osiągnęło najwyższego wyniku. W grupie polskiej i ukraińskiej najmniejsza rozpiętość zarówno w teście *Melodii*, jak i teście *Rytmu* pojawiła się w najstarszych grupach.

Obliczając wyniki, posługiwano się wynikami surowymi uzyskanymi w testach oraz normą centylową. Poniższe zestawienia prezentują zestawienie porównujące normy centylowe, zamieszczone w aneksie do testu *Średnia miara słuchu muzycznego*⁹, oraz wyliczone lokalne normy centylowe osiągnięte przez badaną grupę. Normy te obliczono wg następującego schematu:

W.S.	Liczebności W.S. (f)	Liczebności skumulowane (cf)	Procenty 100/N * cf	Ranga centylowa
------	----------------------	------------------------------	---------------------	-----------------

W zestawieniach dla grup polskich przyjęto następujące oznaczenia:

- 1 – 6-latki uczęszczające do kl. I
- 2 – 7-latki uczęszczające do kl. I
- 3 – uczniowie klas II
- 4 – uczniowie klas III

W zestawieniach dla grup ukraińskich:

- 1 – uczniowie klas I (6-latki)
- 4 – uczniowie klas IV

Tabela 9. Normy centylowe + lokalne normy centylowe dla testu *Średnia miara słuchu muzycznego* (grupa polska, test melodii)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
40	—	—	—	—	—	—	99	—	40
39	—	—	—	99+	99	—	95	—	39
38	—	—	99	99	95	—	85	—	38
37	99	—	95	98	85	99+	75	99+	37

⁹ Tamże, s. 80–81.

Tabela 9. Normy centylowe... (cd.)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
36	95	—	85	96	75	9	65	94	36
35	85	99+	75	91	65	91	50	94	35
34	75	89	65	87	50	7	35	78	34
33	65	89	50	76	35	64	23	61	33
32	55	72	35	69	25	58	15	33	32
31	50	72	25	51	15	45	5	11	31
30	45	61	15	39	5	39	1	6	30
29	35	44	5	29	1	23	—	6-	29
28	25	39	1	20	—	22	—	—	28
27	15	39	—	9	—	20	—	—	27
26	5	22	—	7	—	19	—	—	26
25	1	17	—	4	—	17	—	—	25
24	—	6	—	4	—	12	—	—	24
23	—	6	—	3	—	6	—	—	23
22	—	6-	—	3	—	5	—	—	22
21	—	—	—	3	—	5	—	—	21
20	—	—	—	1	—	2	—	—	20
19	—	—	—	1-	—	2	—	—	19
18	—	—	—	—	—	2	—	—	18
17	—	—	—	—	—	2-	—	—	17

Źródło: badania własne.

W teście *Melodii* w porównaniu z najwyższymi wynikami normy lokalne plasują się średnio dwa punkty niżej. Obserwuje się jednak w badanej grupie zdecydowanie więcej osób osiągających normy niższe.

Tabela 10. Normy centylowe + lokalne normy centylowe dla testu *Średnia miara słuchu muzycznego* (grupa polska, test rytmu)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
40	—	—	—	—	—	—	—	—	40
39	—	—	—	—	—	—	99	—	39
38	—	—	—	—	99	99+	95	—	38
37	—	—	99	99+	95	95	90	—	37

Tabela 10. Normy centylowe... (cd.)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
36	99	—	95	99	90	95	80	—	36
35	95	—	90	97	80	92	70	99+	35
34	90	99+	80	95	70	81	60	89	34
33	85	94	70	90	60	69	50	89	33
32	80	94	60	82	50	47	40	78	32
31	70	94	50	71	40	35	30	67	31
30	60	94	40	64	30	23	20	61	30
29	50	83	30	56	20	20	10	44	29
28	40	78	20	42	10	11	5	33	28
27	30	67	10	34	5	11	1	22	27
26	20	56	5	28	1	11	—	11	26
25	15	39	1	23	—	9	—	6	25
24	10	33	—	20	—	6	—	6	24
23	5	17	—	15	—	6	—	6	23
22	1	11	—	10	—	6	—	6-	22
21	—	6	—	5	—	6	—	—	21
20	—	6-	—	3	—	6	—	—	20
19	—	—	—	3	—	6	—	—	19
18	—	—	—	3	—	6	—	—	18
17	—	—	—	3	—	6	—	—	17
16	—	—	—	3	—	2	—	—	16
15	—	—	—	3	—	2	—	—	15
14	—	—	—	2	—	2	—	—	14
13	—	—	—	2-	—	2-	—	—	13

Źródło: badania własne.

W teście *Rytmu* w badanej grupie znaleźli się uczniowie, którzy uzyskali taką samą liczbę centyli jak w grupie odniesienia. Zdecydowanie słabiej wypadły dzieci z klas II i III.

Tabela 11. Normy centylowe + lokalne normy centylowe dla testu Średnia miara słuchu muzycznego (grupa polska, wynik ogólny)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
80	—	—	—	—	—	—	99	—	80
79	—	—	—	—	—	—	98	—	79
78	—	—	—	—	99	—	97	—	78
77	—	—	—	—	98	—	96	—	77
76	—	—	99	—	97	—	95	—	76
75	—	—	98	—	96	—	90	—	75
74	99	—	97	99+	95	—	85	—	74
73	98	—	96	99	90	99+	80	—	73
72	97	—	95	99	85	98	75	—	72
71	96	—	90	99	80	97	70	—	71
70	95	—	85	98	75	97	60	99+	70
69	93	—	80	98	70	92	50	94	69
68	90	—	75	95	60	89	40	89	68
67	85	—	70	95	50	81	30	83	67
66	80	—	60	92	40	73	25	83	66
65	75	99+	50	90	30	62	20	78	65
64	70	94	40	82	25	52	15	61	64
63	65	89	30	70	20	44	10	56	63
62	60	89	25	62	15	36	5	50	62
61	55	89	20	61	10	28	4	22	61
60	50	83	15	55	5	23	3	17	60
59	45	78	10	49	4	20	2	11	59
58	40	78	5	42	3	17	1	11	58
57	35	67	4	39	2	16	—	11	57
56	30	67	3	35	1	14	—	6	56
55	25	56	2	29	—	14	—	6	55
54	20	50	1	25	—	9	—	6	54
53	15	33	—	20	—	8	—	6	53
52	10	28	—	15	—	5	—	6-	52
51	7	28	—	11	—	5	—	—	51
50	5	28	—	8	—	5	—	—	50
49	3	17	—	5	—	5	—	—	49
48	1	6	—	4	—	6	—	—	48
47	—	—	—	4	—	6	—	—	47
46	—	—	—	4	—	6	—	—	46
45	—	—	—	3	—	2	—	—	45

Tabela 11. Normy centylowe... (cd.)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
46	—	—	—	4	—	6	—	—	46
45	—	—	—	3	—	2	—	—	45
44	—	—	—	1	—	2	—	—	44
43	—	—	—	1-	—	2	—	—	43
42	—	—	—	—	—	2-	—	—	42

Źródło: badania własne.

Wynik ogólny jest niższy od wyników wzorcowych zarówno w odniesieniu do wyników najwyższych, jak i najniższych.

Tabela 12. Normy centylowe + lokalne normy centylowe dla testu *Średnia miara słuchu muzycznego* (grupa ukraińska, test melodii)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
40	—	—	—	—	—	—	99	—	40
39	—	—	—	—	—	—	95	—	39
38	—	—	—	—	—	—	85	—	38
37	99	—	—	—	—	—	75	99+	37
36	95	—	—	—	—	—	65	94	36
35	85	99+	—	—	—	—	50	94	35
34	75	89	—	—	—	—	35	78	34
33	65	89	—	—	—	—	23	61	33
32	55	72	—	—	—	—	15	33	32
31	50	72	—	—	—	—	5	11	31
30	45	61	—	—	—	—	1	6	30
29	35	44	—	—	—	—	—	6-	29
28	25	39	—	—	—	—	—	—	28
27	15	39	—	—	—	—	—	—	27
26	5	22	—	—	—	—	—	—	26
25	1	17	—	—	—	—	—	—	25
24	—	6	—	—	—	—	—	—	24
23	—	6	—	—	—	—	—	—	23
22	—	6-	—	—	—	—	—	—	22
21	—	—	—	—	—	—	—	—	21
20	—	—	—	—	—	—	—	—	20
19	—	—	—	—	—	—	—	—	19
18	—	—	—	—	—	—	—	—	18

Źródło: badania własne.

W grupie ukraińskiej wyniki najwyższe osiągnięte wśród uczniów klas I są niższe o 2, natomiast w klasach IV o 3 punkty. Wyniki dolne są w grupie pierwszej o 3 punkty niższe, zaś w grupie 2 o 1 punkt centylowy.

Tabela 13. Normy centylowe + lokalne normy centylowe dla testu *Średnia miara słuchu muzycznego* (grupa ukraińska, test rytmu)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
40	—	—	—	—	—	—	99	—	40
39	—	—	—	—	—	—	95	—	39
38	—	—	—	—	—	—	85	99+	38
37	—	—	—	—	—	—	75	98	37
36	99	99+	—	—	—	—	65	95	36
35	95	99	—	—	—	—	50	87	35
34	90	96	—	—	—	—	35	69	34
33	85	95	—	—	—	—	23	54	33
32	80	91	—	—	—	—	15	42	32
31	70	85	—	—	—	—	5	31	31
30	60	79	—	—	—	—	1	24	30
29	50	74	—	—	—	—	—	20	29
28	40	69	—	—	—	—	—	13	28
27	30	60	—	—	—	—	—	9	27
26	20	45	—	—	—	—	—	4	26
25	15	36	—	—	—	—	—	4	25
24	10	27	—	—	—	—	—	3	24
23	5	18	—	—	—	—	—	2	23
22	1	10	—	—	—	—	—	2-	22
21	—	9	—	—	—	—	—	—	21
20	—	2	—	—	—	—	—	—	20
19	—	1	—	—	—	—	—	—	19
18	—	1	—	—	—	—	—	—	18
17	—	1	—	—	—	—	—	—	17
16	—	1-	—	—	—	—	—	—	16

Źródło: badania własne.

Na poziomie wyników najwyższych i średnich grupa sześciolatków osiągnęła wyniki wyższe niż w ustalonej normie centylowej. W grupie czwartoklasistów wyniki plasują się poniżej wskazanych norm.

Tabela 14. Normy centylowe + lokalne normy centylowe dla testu *Średnia miara słuchu muzycznego* (grupa ukraińska, wynik ogólny)

W.S.	1		2		3		4		W.S.
	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	PR	PR (lokalna)	
80	—	—	—	—	—	—	99	—	80
79	—	—	—	—	—	—	98	—	79
78	—	—	—	—	—	—	97	—	78
77	—	—	—	—	—	—	96	—	77
76	—	—	—	—	—	—	95	—	76
75	—	—	—	—	—	—	90	—	75
74	99	—	—	—	—	—	85	99+	74
73	98	—	—	—	—	—	80	99	73
72	97	—	—	—	—	—	75	98	72
71	96	—	—	—	—	—	70	97	71
70	95	—	—	—	—	—	60	93	70
69	93	—	—	—	—	—	50	86	69
68	90	99+	—	—	—	—	40	77	68
67	85	99	—	—	—	—	30	69	67
66	80	96	—	—	—	—	25	58	66
65	75	94	—	—	—	—	20	52	65
64	70	89	—	—	—	—	15	40	64
63	65	84	—	—	—	—	10	32	63
62	60	79	—	—	—	—	5	27	62
61	55	76	—	—	—	—	4	20	61
60	50	67	—	—	—	—	3	17	60
59	45	63	—	—	—	—	2	11	59
58	40	54	—	—	—	—	1	7	58
57	35	45	—	—	—	—	—	6	57
56	30	39	—	—	—	—	—	4	56
55	25	34	—	—	—	—	—	3	55
54	20	29	—	—	—	—	—	2	54
53	15	19	—	—	—	—	—	2	53
52	10	14	—	—	—	—	—	1	52
51	7	9	—	—	—	—	—	1-	51
50	5	7	—	—	—	—	—	—	50
49	3	6	—	—	—	—	—	—	49
48	1	3	—	—	—	—	—	—	48
47	—	2	—	—	—	—	—	—	47
46	—	2	—	—	—	—	—	—	46
45	—	2	—	—	—	—	—	—	45
44	—	2-	—	—	—	—	—	—	44

Źródło: badania własne.

Wyniki ogólne w badanych grupach są niższe od standaryzowanych norm centylowych. Dlatego też istotne wydawało się przeanalizowanie wyników poszczególnych uczniów. Przy ustalaniu poziomu posłużono się interpretacją znajdującą się w podręczniku *Średnia miara słuchu muzycznego*¹⁰.

centyl	wynik
90–99+	bardzo wysoki
70–89	wysoki
30–69	przeciętny
10–29	niski
1–9	bardzo niski

W tabeli 15 wykorzystano przedstawioną wcześniej lokalną normę centylową.

Tabela 15. Zestawienie wyników w obu grupach z uwzględnieniem lokalnych norm centylowych

	n=18	n=112	n=96	n=64	n=18	n=99
Ranga centylowa	Test melodii					
	kl. I 6-latki		kl. I 7-latki	kl. II	kl. III	kl. IV
	gr. polska	gr. ukraińska	gr. polska	gr. polska	gr. polska	gr. ukraińska
90–99+	2–11,1%	22–19,6%	12–12,5%	15–23,4%	4–22,2%	19–19,2%
70–89	5–27,8%	13–11,6%	18–18,7%	8–12,5%	3–16,7%	19–19, % 2
30–69	7–38,9%	45–40,2%	38–39,6%	26–40,6%	9–50,0%	42–42,4%
10–29	3–16,7%	23–20,5%	19–19,8%	11–17,2%	1–5,5%	16–16,2%
1–9	1–5,5%	9–8,1%	9–9,4%	4–6,3%	1–5,5%	3–3,0%
	Test rytmu					
90–99+	3–16,7%	17–15,2%	17–17,7%	12–18,7%	4–22,2%	13–13,1%
70–89	3–16,7%	18–16,1%	18–18,7%	8–12,5%	2–11,1%	18–18,2%
30–69	9–50,0%	47–42,0%	34–35,4%	29–45,3%	8–44,5%	44–44,4%
10–29	2–11,1%	20–17,8%	22–22,9%	9–14,1%	3–16,7%	15–15,2%
1–9	1–5,5%	10–8,9%	5–5,3 %	6–9,4%	1–5,5%	9–9,1%
	Wynik ogólny					
90–99+	2–11,1%	12–10,7%	17–17,7%	7–10,9%	2–11,1%	14–14,1%
70–89	4–22,2%	25–22,3%	19–19,8%	17–26,6%	5–27,8%	17–17,2%
30–69	7–38,9%	43–38,4%	32–33,4%	22–34,4%	7–38,9%	41–41,4 %
10–29	4–22,2%	22–19,7%	20–20,8%	12–18,7%	3–16,7%	20–20,2%
1–9	1–5,5%	10–8,9 %	8–8,3%	6–9,4%	1–5,5%	7–7,1%

Źródło: badania własne.

W obu testach wraz ze wzrostem wieku obserwujemy wzrost wyników w trzech pierwszych poziomach (poziom bardzo wysoki, wysoki, przeciętny) i obniżenie liczby osób osiągających wyniki w przedziale niskim i bardzo niskim.

¹⁰ Tamże, s. 56.

Przeprowadzone badania w zamiarze autorów mają być diagnozą zakresu zdolności muzycznych dzieci, a prezentowany tekst jest wstępnym etapem tego rozpoznania, zmierzającym do uzyskania odpowiedzi, jaki jest stopień poprawności wykonywanych zadań. Uzyskane wyniki, a także upowszechnianie wśród nauczycieli pomiaru osiągnięć muzycznych wychowanków mogą również stać się jednym z elementów wspomagających postawienie konkretnych wymagań odnośnie do realizacji edukacji muzycznej na poziomie wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej. Wykorzystanie testu *Średnia miara słuchu muzycznego* Edwina E. Gordona umożliwi podjęcie odpowiednich działań umożliwiających dostosowanie nauczania do indywidualnych potrzeb i możliwości wychowanków, co pozwala na zwiększenie ich efektywności.

Bibliografia

- Gordon Edwin Elias, *Uzdolnienia muzyczne a osiągnięcia muzyczne*, [w:] *Teoria uczenia się muzyki według Edwina E. Gordona*, red. E. Zwolińska, W. Janowski, Wydawnictwo WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz – Warszawa 1995.
- Gordon Edwin Elias, *Umuzycznienie niemowląt i małych dzieci*, Wydawnictwo „Zamiast Korepetycji”, Kraków 1997.
- Gordon Edwin Elias, *Sekwencje uczenia się w muzyce: umiejętności, zawartość i motywy: teoria uczenia się muzyki*, Wydawnictwo WSP w Bydgoszczy, Bydgoszcz 1999.
- Kamińska Barbara, Kotarska Halina, *Średnia miara słuchu muzycznego. Podręcznik do testu Edwina E. Gordona. Standaryzacja polska*, Wyd. Akademia Muzyczna im. Fryderyka Chopina, Centrum Edukacji Artystycznej, Warszawa 2000.
- Kisiel Mirosław, *Dziecko uzdolnione muzycznie w edukacji. Specyfika kształcenia i opieki*, „Chowanina” 2012, t. 2.
- Kotarska Halina, Kamińska Barbara, *Testy osiągnięć muzycznych dla młodzieży szkolnej*, WSiP, Warszawa 1994.
- Lewandowska Kinga, *Rozwój zdolności muzycznych*, WSiP, Warszawa 1978.
- Manturzevska Maria, Kotarska Halina, *Struktura, czynniki rozwoju i metody pomiaru zdolności muzycznych*, Centralny Ośrodek Pedagogiczny Szkolnictwa Artystycznego, Warszawa 1969.
- Marcinkowska Magdalena, *Problemy wczesnej edukacji muzycznej a rozwój dziecka*, [w:] *Muzyka w nauczaniu zintegrowanym*, red. Ewa Zwolińska, Wyd. Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2002.
- Szuman Stefan, *Istota, kierunki i struktura uzdolnień muzycznych*, „Szkoła Artystyczna” 1956, nr 1–2.
- Tieplów Borys, *Psychologia zdolności muzycznych*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1952.
- Wierszyłowski Jan, *Psychologia muzyki*, PWN, Warszawa 1981.

Abstrakt

Diagnoza poziomu zdolności muzycznych uczniów edukacji wczesnoszkolnej w Polsce i na Ukrainie na podstawie badań własnych

W artykule zaprezentowane zostały wyniki testu *Średnia miara słuchu muzycznego* Edwina E. Gordona przeprowadzone wśród grupy uczniów edukacji wczesnoszkolnej w Polsce i na Ukrainie. Test składał się z dwóch etapów: testu *Melodii* i testu *Rytmu*. Dokonując analizy zgromadzonych wyników, autorzy przedstawili średnią arytmetyczną poszczególnych testów oraz rozpiętość wyników surowych. Wyliczone zostały lokalne normy centylowe, a także przeanalizowano wyniki poszczególnych uczniów.

Słowa kluczowe: test *Średnia miara słuchu muzycznego* Edwina E. Gordona, uczniowie edukacji wczesnoszkolnej, Polska, Ukraina.

Стрешчєнє

Діагностика рівня музичних здібностей учнів початкової школи у Польщі та в Україні на підставі власних досліджень

У статті репрезентовано висновки щодо *Середньої міри музичного слуху* за методикою Едвіна Е. Гордона серед учнів молодшого шкільного віку шкіл Польщі та України. Вимірювання складалося з двох етапів: тесту *мелодії* та тесту *ритму*. Здійснивши аналіз отриманих результатів, авторами представлено: середні арифметичні показники кожного з тестів, а також діапазони розподілу отриманих даних. Описано окремі значення процентилю в межах норми, а також проаналізовані результати окремих учнів.

Ключові слова: тест *Середня міра музичного слуху* Едвіна Е. Гордона, учні молодшого шкільного віку, Польща, Україна.

Abstract

Diagnosis of the music aptitude level of early primary school education pupils in Poland and Ukraine on the basis of own studies

The paper presents the results of the *Intermediate Measures of Music Audiation* test by Edwin E. Gordon. It was conducted on a group of early primary school education pupils in Poland and Ukraine. The test consists of two stages: *Tonal* test and *Rhythm* test. When analysing the gathered data, the authors presented the arithmetic average of each test and the span of raw results. The authors calculated local percentile standards and analysed the results of each pupil.

Keywords: the *Intermediate Measures of Music Audiation* test by Edwin E. Gordon, pupils of early primary school education, Poland, Ukraine.